

SELETUSKIRI
maaeluministri määruse “Maaeluministri 3. veebruari 2017. a määruse nr 14
“Põllumajandusettevõtja tulemuslikkuse parandamise investeeringutoetus” muutmise”
eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Maaeluministri määrus kehtestatakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse (edaspidi *ELÜPS*) § 67 lõike 2 alusel “Eesti maaelu arengukava 2014–2020” (edaspidi *arengukava*) tegevuse liigi 4.1 “Investeeringud põllumajandusettevõtete tulemuslikkuse parandamiseks” (edaspidi *meede 4.1*) rakendamiseks.

Maaeluministri 3. veebruari 2017. a määruse nr 14 “Põllumajandusettevõtja tulemuslikkuse parandamise investeeringutoetus” (edaspidi *määrus*) muutmise määruses (edaspidi *eelnõu*) tehakse muudatused tulenevalt sellest, et laiendatakse ja täpsustatakse sihtgruppi, kes saab toetust taotleda. Kui varem said toetust taotleda tunnustatud tootjarühm ja tunnustamata tootjarühm, kes vastasid määruses sätestatud nõuetele, siis edaspidi saavad toetust taotleda ELÜPSi alusel ja korras tunnustatud tootjarühm ja tunnustatud tootjaorganisatsioon.

Teise olulise muudatusena võimaldatakse edaspidi taotlejatel vahetada taotluste hindamisel tegevusvaldkonda. See tähendab, et esmalt määratakse taotleja tegevusvaldkonnaks see tegevusvaldkond, kust ta on taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaastal saanud suurima osa oma müügitulust. Kui aga taotleja kavandab teha investeeringu tegevusvaldkonda, kust ta ei ole saanud suurimat osa oma müügitulust, siis tekib tal võimalus vahetada tegevusvaldkond selle tegevusvaldkonna vastu, kus toetatavate tegevuste abikõlblik maksumus moodustab suurima osakaalu. Tegevusvaldkonna vahetust peavad taotlejad põhjendama, tuues välja, millised eeltingimused on täidetud tegevusvaldkonna vahetamiseks, turustuskanalite valikud, valitud tegevusvaldkonnas saadava müügitulu prognoos ja teave selle kohta, milliseid edasisi tegevusi kavandatakse teha tegevusvaldkonnas, kus taotleja taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaasta müügitulu on suurim.

Ülejäänud muudatused on oma olemuselt normitehnilised ning täpsustavad ja selgitavad, samuti ajakohastatakse eelnõuga viiteid määruses nimetatud teistele õigusaktidele.

Määruse eelnõu ja seletuskirja koostas Maaeluministeeriumi põllumajanduspoliitika osakonna valdkonnajuht Janeli Tikk (625 6299, janeli.tikk@agri.ee). Juriidilise ekspertiisi määruse eelnõule tegi Maaeluministeeriumi õigusosakonna nõunik Jaana Lepik (625 6202, jaana.lepik@agri.ee). Keeleliselt toimetas eelnõu Maaeluministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Laura Ojava (625 6523, laura.ojava@agri.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Määrust muudetakse järgmiselt.

Eelnõu punktis 1 tehtava muudatuse kohaselt saavad edaspidi lisaks tunnustatud tootjarühmadele toetust taotleda ka ELÜPS-i alusel ja korras tunnustatud tootjaorganisatsioonid. Muudatus tuleneb sellest, et järgmise Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika üheks eesmärgiks on tarneahelas põllumajandustootjate positsiooni

tugevdamine. Tootjaorganisatsioonide positsioon on reeglina tugevam, millest tulenevalt luuakse toetuste taotlemisel soodsamad võimalused eelkõige tunnustatud tootjaorganisatsioonidele. Tootjaorganisatsioonina tunnustamine eeldab põllumajandustootjate suuremat koostööd, et ühiselt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) nr 1308/2013¹ loetletud tegevusi ellu viia ja selle kaudu seatud eesmärgi täita, seetõttu on tunnustatud tootjaorganisatsioonile loodud eelised ja erandid Euroopa Liidu konkurentsieeskirjadest. Tootjarühm erineb tootjaorganisatsioonist just loomise eesmärgi poolest, sest tootjarühmana tunnustamise eesmärk on üksnes turustada oma liikmete toodetud põllumajandustooteid või liikmete omatoodetud põllumajandustoodete töötlemisel saadud tooteid. Tunnustatud tootjaorganisatsioonil on aga eesmärgid (tagamine, et tootmine kavandatakse ja kohandatakse nõudmise järgi, eriti kvaliteedi ja kvantiteedi osas, tootmiskulude ja investeeringutasuvuse optimeerimine reageerimaks keskkonnaalastele ja loomade heaolu standarditele, ning omahindade tasakaalustamine) ja tegevused (ühine kvaliteedikontrolli korraldamine, sisendite ühishanked) laiemad kui üksnes põllumajandustoodete ühine turustamine, mistõttu eeldab see liikmete vahel suuremat koostööd ja organiseeritust, et selle kaudu tugevdada põllumajandustootjate positsiooni tarneahelas. Praegu ei ole Eestis tunnustatud ühtegi tootjaorganisatsiooni, kuid tehtavate muudatustega luuakse tootjaorganisatsioonidele võimalus taotleda toetust, mis võiks olla üheks võimaluseks suurendamiseks põllumajandustootjate huvi tootjaorganisatsiooni moodustamise ja tunnustamise vastu.

Samuti tehakse eelnõuga muudatus, mille kohaselt ei saa enam seda toetust taotleda tunnustamata tootjarühmad. Muudatuse eesmärk on suurendada põllumajandustootjate huvi ühistegevuse vastu ning motiveerida tootjaid suuremale koostööle, võimaldades edaspidi seda toetust taotleda nii tunnustatud tootjarühmal kui ka tunnustatud tootjaorganisatsioonil. Maaeluministeriumi koostatud ülevaates “Ülevaade põllumajandustootjate tulundusühistutest Eestis“ (Tallinn 2018)² toodi välja, et tootjarühma loomise ja arendamise toetamine Euroopa Liidu vahenditest on kaasa toonud ühistute arvu hüppelise kasvu. Samas selgus ülevaatest, et kolmandik põllumajandusühistutest ei järgi oma tegevuses ühistegevuse põhimõtteid. Samuti on selgunud, et osa tunnustamata tootjarühmi on loodud “kunstlikult“ toetuse saamise eesmärgil ning “kunstlikult“ asutatud tunnustamata tootjarühmad on tekitanud taotluste hindamisel ebavõrdset konkurentsi toetuse taotlejate vahel.

Seoses sellega, et edaspidi saab toetust taotleda tunnustatud tootjaorganisatsioon ning toetust ei saa enam taotleda tunnustamata tootjarühm, muudetakse määrust **eelnõu punktidega 4–6, 14–17, ja 32**. Tunnustatud tootjaorganisatsioonil on toetuse taotlemisel esitatavate andmete ja dokumentide esitamise nõuded samad, mis tunnustatud tootjarühmadel. Samuti saab tunnustatud tootjaorganisatsioon sarnaselt tunnustatud tootjarühmaga taotleda toetust mobiilse masina ja seadme ostmiseks ning kõrgema toetuse määraga ehk neil on 5% võrra suurem toetusmäär kui teistel taotlejatel.

Kui taotlejaks on tunnustatud tootjarühm või tootjaorganisatsioon, siis nende majanduslikku jätkusuutlikkust iseloomustavaid näitajaid (võlakordaja, maksevõime näitaja) vaadeldakse nende endi majandusnäitajate alusel, mitte tunnustatud tootjarühma või tunnustatud

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1308/2013, millega kehtestatakse põllumajandustoodete ühine turukorraldus ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 922/72, (EMÜ) nr 234/79, (EÜ) nr 1037/2001 ja (EÜ) nr 1234/2007 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 671–854).

² “Ülevaade põllumajandustootjate tulundusühistutest Eestis“, <https://yhistegevus.emu.ee/wp-content/uploads/2019/06/%c3%9cLEVADE-P%c3%95LLUMAJANDUSTOOTJATE-TULUNDUS%c3%9cHISTUTEST-EESTIS-2018-1.pdf>.

tootjarühma üksikute liikmete majandusnäitajate alusel. Samuti ei vaadelda tunnustatud tootjarühmadel ja tootjaorganisatsioonidel, kes on tegutsenud taotluse esitamise hetkeks alla aasta, taotluse esitamisele vahetult eelnenud 12 kuu maksevõime ja võlakordaja näitajaid (**eelnõu punkt 4**), kuna Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Amet (edaspidi *PRIA*) on enne kontrollinud nii tootjarühmi kui ka tootjaorganisatsioone nende tunnustamise käigus. Tunnustuse saamiseks on sätestatud erinevad nõuded (nt liikmete arv, konkurentsiseaduse § 2 lõike 4 tähenduses valitseva mõju all olevate liikmete põllumajandustoodete või nende töötlemisel saadud toodete turustamise müügitulu suurus), millele vastavust peab *PRIA* kontrollima. Nimetatud muudatusega ei looda alles alustavatele tunnustatud tootjarühmadele ja tootjaorganisatsioonidele eelist, vaid võimaldatakse neil toetust taotleda teiste tunnustatud tootjarühmade ja tunnustatud tootjaorganisatsioonidega võrdsetel alustel. Muudatus toetab ka meetme 4.1 üldist eesmärki, milleks on tootmise nüüdisajastamise ja ühise majandustegevuse edendamise kaudu parandada põllumajandusettevõtja tulemuslikkust.

Eelnõu punktis 2 täpsustatakse, millistele nõuetele peab vastama ettevõtja, kes, on täielikult üle võtnud FIE-le kuulunud põllumajandusettevõtte. Määruse § 2 lõige 8 ja § 3 lõike koosmõjus on FIE ettevõtte ülevõtnud taotleja kohalduvad nõuded tuletavad, kui selguse huvides on parem tuua välja kõik nõuded, mille puhul vaadeldakse nii taotleja enda kui vajadusel selle FIE, kelle ettevõtte üle võeti, andmeid.

Eelnõu punktis 3 täpsustatakse viiteid sellele, milliste nõuete rikkumise eest ei tohi toetuse taotlejatel olla karistusregistris kehtivaid karistusandmeid. Muudatuse tulemusena kontrollitakse edaspidi karistusregistris kehtivaid karistusandmeid üksnes tunnustatud tootjarühmal ja tunnustatud tootjaorganisatsioonil, mitte nende liikmetel. Üksnes tunnustatud tootjarühma ja tunnustatud tootjaorganisatsiooni kontrollimise nõuet on täpsemalt selgitatud eelnõu punkti 1 selgitava osa juures.

Eelnõu punktis 7 sätestatakse, et uue objektina saab toetust taotleda ka metsataimlat ümbritseva piirdeaia või konstruktsiooni ostmiseks ning vajaduse korral selle paigaldamiseks. Metsataimede kasvatamise juures on üheks oluliseks osaks piirdeaia olemasolu, mis kaitseb metsataimlat ulukite eest. Riigimetsa Majandamise Keskuse poolt 2020. aastal avaldatud teabe kohaselt lisandus 2020. aastal riigimetsa 7200 ha ulukikahjustusi. Keskkonnaministeriumis 2017. aastal valminud analüüsis “Kultiveerimismaterjali analüüs 2014–2016. Metsataimede kasutusvajaduse prognoosimine” on esile toodud, et Eestis kasvatatud metsataimede toodang ei ole jätkuvalt piisav metsauuendamise vajaduse katmiseks. Muudatus aitab kaasa ka kliima- ja energiaeesmärkide saavutamisele. Kuigi keskkonnaministri 1. juuli 2016. a määruses nr 20 “Metsa uuendamisel kasutada lubatud kultiveerimismaterjali algmaterjali päritolu, kultiveerimismaterjali tarnimise ja turustamisenõuded“ on taimla defineeritud kui maa-ala metsataimede tootmiseks, ei ole justiitsministri 28. detsembri 2005. a määruse nr 59 „Kohtule dokumentide esitamise kord“ lisas 16 „Eesti majanduse tegevusalade klassifikaator (EMTAK)” eraldi taimlate tegevust nimetatud. Küll on EMTAKi jao A alajaos 02101 „Metsakasvatamine ja muud metsamajanduse tegevusalad“ ära toodud metsapuid kasvatavate puukoolide tegevus, millest tulenevalt võib metsataimede kasvatamist lugeda põllumajandusliku tegevuse hulka.

Eelnõu punktis 8 sätestatud muudatus tuleneb sellest, et 30. detsembril 2020 jõustusid tuleohutuse seaduses uued sätted tuleohutuse seaduse § 23) ning määruses sisalduvad sätted oli vaja seadusega kooskõlla viia.

Eelnõu punktiga 9 täpsustatakse keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse viiteid määruse § 8 lõike 1 punktis 1 selle sisu muutmata.

Eelnõu punktis 10 tehtav muudatus on seotud eelnõu punktis 6 tehtava muudatusega, mille kohaselt edaspidi toetatakse metsataimlat ümbritseva piirdeaia või konstruktsiooni ostmist ning vajaduse korral selle paigaldamist.

Eelnõu punktides 11–13 tehakse muudatus, mille kohaselt peab investeringuobjekti alune maa olema taotleja omandis või on seotud taotleja kasuks hoonestusõigus või kasutusvaldus või on taotlejaga sõlmitud kirjalik rendileping vähemalt kolmeks aastaks arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest, kui taotleja on “komisjoni soovitus 2003/361/EÜ, mis käsitleb mikroettevõtete ning väikese ja keskmise suurusega ettevõtete määratlust (ELT L 124, 20.05.2003, lk 36–41), lisas nimetatud tingimustele vastav mikro-, väikese või keskmise suurusega ettevõtja (edaspidi koos *VKE*), ning vähemalt viis aastat, kui taotleja ei ole *VKE*. Toetuse taotlemisel tuleb esitada asjakohast õigust tõendava lepingu ära kiri. Muudatusega laiendatakse nende õiguslike aluste loetelu, mille alusel võib taotleja investeringuobjekti alust maad kasutada. Näiteks ka rendilepinguga ja kasutusvalduse seadmisega saab tagada, et investeringuobjekti kasutatakse sihipäraselt teatud ajavahemiku jooksul.

Toetuse taotleja esitab **eelnõu punkti 22** kohaselt kasutusvalduse seadmise lepingu ära kirja või rendilepingu ära kirja.

Eelnõu punktis 16 tehtavad muudatused on seotud hindamiskriteeriumites tehtavate muudatustega. Muudatuse tulemusena peavad füüsilisest isikust ettevõtja (edaspidi *FIE*) ja määruse § 2 lõikes 3 või 4 nimetatud ettevõtja märkima taotlusele taotluse esitamisele vahetult eelnenud kahe majandusaasta koguvara, käibevara, põhivara, lühiajalised ja pikaajalised kohustused, kohustuste kogusumma ning korrigeeritud ettevõtluse tulemi. Nimetatud andmeid kasutatakse hindamiskriteeriumites kriteerium 3 „Majanduslikud hindamiskriteeriumid“ täitmise kontrollimiseks. Juhul kui ettevõtja on määruse § 2 lõike 3 ja 4 kohaselt ülevõtnud *FIE* ettevõtte, siis esitab ta vajadusel andmed selle *FIE* majandustegevuse kohta.

Eelnõu punktis 17 täpsustatakse määruse § 22 lõike 3 punkti 6 sõnastust, lisades, et kui taotleja teeb investeringu niisutussüsteemi, mis kasutab niisutamiseks sademevett, siis peab ta esitama andmed ka sademevee veetarbe kohta.

Eelnõu punktis 19 täpsustatakse üksnes määruse § 22 lõike 5 sissejuhatavat lauseosa ega tehta muudatusi selles, milliseid andmeid peab taotleja esitama.

Eelnõu punktides 20 ja 26 tehtavad muudatused on seotud hindamiskriteeriumites tehtavate muudatustega. Muudatuse tulemusena ei pea noor põllumajandustootja hindepunktide saamiseks enam esitama andmeid põllumajandushariduse olemasolu kohta, vaid edaspidi saab noor põllumajandustootja hindepunktid siis, kui ta vastab määruse § 18 lõikes 5 sätestatud noore ettevõtja määratlusele. Lisaks tunnistatakse kehtetuks määruse § 22 lõige 6, sest teave, mis tuleb esitada, kui toetust taotletakse sõnnikuhoidla katmiseks on sätestatud määruse § 23 lõike 4 punktis 9 ning nendes dokumentides sisalduvat teavet saab kasutada ka hindamiskriteeriumites hindepunktide andmisel.

Eelnõu punktis 21 täpsustatakse, millised andmed peab taotleja esitama, kui investering tehakse katmikala energiatõhususe suurendamiseks. Kui investering tehakse katmikala

energiatõhususe suurendamiseks, siis peab taotleja esitama andmed olemasoleva katmikala energiatarbe ja investeeringuga saavutatava energiatarbe kohta. Lisaks peab taotleja esitama määruse § 23 lõike 4 punktide 1 ja 1¹ kohaselt väljavõtte põhiprojekti joonistest koos seletuskirjaga, kui ehitusprojekt on nõutav ehitusseadustiku kohaselt, või põhimõttelise lahenduse, kui investeering energiatarbe suurendamiseks ei nõua ehitusloa olemasolu. Energiasäästule suunatud investeeringuteks katmikalal võivad olla soojapidavamad väliskonstruktsioonid, energiakardinad, LED-valgustid, varjutus jms. Energiasäästule suunatud investeering on ehitamine ehitusseadustiku § 4 tähenduses ning peab tooma kaasa energiatarbe vähenemise.

Eelnõu punktiga 23 täiendatakse määruse § 23 lõiget 4 punktiga 1¹. Edaspidi peab ehitustegevuse korral taotleja esitama põhimõttelise lahenduse, kui ehitusprojekt ei ole nõutav ehitusseadustiku kohaselt. Näiteks kui toetust taotletakse lauda heitõhunäitajate parendamiseks või ventilatsioonisüsteemi ehitamiseks, siis põhimõttelisest lahendusest peab selguma, millised seadmed kuuluvad kavandatava investeeringu koosseisu (näiteks ventilatsioonisüsteemi puhul, millist tüüpi ventilaatoreid, külgakardinaid, automaatikat jms kasutakse). Samuti kui investeering tehakse sõnniku jääksoojuse tagastamise süsteemi ehitamiseks, siis peab põhimõttelisest lahendusest selguma, millised seadmed kuuluvad jääksoojuse tagastamise süsteemi seadmete hulka. Põhimõttelises lahenduses esitatakse ehitise korruseplaan (või investeeringu asukohta tutvustav ühemõtteline joonis) või eskiis, millele on märgitud seadmete asukoht, ning võimaluse korral muud vajalikud näitajad. Kui taotleja soovib saada tegevuse eest ka hindepunkte, esitab ta lisaks selgituse, kuidas hindamiskriteeriumi eesmärk ja tingimused täidetakse.

Eelnõu punktiga 24 täiendatakse määruse § 23 lõiget 4 punktiga 7¹. Kui taotlejaks on FIE, kes peab tekkepõhist raamatupidamise arvestust, või § 2 lõikes 3 või 4 nimetatud ettevõtja, kes võttis üle tekkepõhist raamatupidamise arvestust pidava FIE põllumajandusettevõtte, siis edaspidi esitab ta taotluse esitamise aastale vahetult eelnenud vastavalt ühe või kahe majandusaasta bilansi ja kasumiaruande. Nimetatud aruandeid kasutatakse majanduslike hindamiskriteeriumite täitmise tõendamiseks. See, kas ettevõtja esitab bilansi ja kasumiaruande ühe või kahe majandusaasta kohta sõltub sellest, kui pikalt ettevõtja ise on tegutsenud. Kui ettevõtja on üle võtnud FIE ettevõtte, peavad vastavalt määruse § 2 lõikele 8 taotlejale esitatud nõuetele vastama koos või eraldi taotleja ja selle FIE majandustegevus.

Eelnõu punktis 25 tehtavad muudatused on seotud hindamiskriteeriumites tehtavate muudatustega. Muudatuse tulemusena asendatakse viited hindamiskriteeriumitele viitega investeeringu liigile, mille tegemise eest on võimalik taotlejal hindepunkte saada. Kui taotleja teeb investeeringu sõnnikuhoidla ehitamiseks ning soovib saada vastavate hindamiskriteeriumite eest hindepunkte, siis peab taotleja esitama dokumendi või muu asjakohase tõendi, millest nähtub loomakohtade arv loomakasvatusehitises, kus peetakse linde.

Eelnõu punktis 27 kohaselt esitab PRIA Maksu- ja Tolliametile (edaspidi *MTA*) toetust taotlenud FIE-de nimekirja ning nende määruse § 2 lõigetes 3 ja 4 nimetatud FIE-de nimekirja, kelle põllumajandusettevõtte võeti üle, et saada käibedeklaratsiooni andmed nende FIE-de puhul, kes on käibemaksukohustuslased, ning tuludeklaratsiooni vormi E andmed.

Eelnõu punktis 28 tehakse normitehniline parandus.

Eelnõu punktides 29 ja 30 tehtavad muudatused on seotud hindamiskriteeriumites tehtavate muudatustega. Kui toetust taotletakse sõnnikuhoidla katmiseks, mille tulemusena väheneb

ammoniaagiheide, siis peab taotleja esitama väljavõtte sõnnikuhoidla põhiprojekti joonistest koos seletuskirjaga, millest nähtub, kas kavandatav sõnnikuhoidla katmine vähendab ammoniaagiheidet. Selleks, et teha kindlaks, kas kavandatav sõnnikuhoidla katmine vähendab ammoniaagiheide edastab PRIA peale taotluste esitamise tähtpäeva Keskkonnametile sõnnikuhoidla põhiprojekti koos seletuskirjaga. Kui taotleja aga soovib saada hindamiskriteeriumite alusel hindepunkte bioohutusnõuete täitmiseks tehtava investeeringu eest, siis peab taotleja esitama toetatavate tegevuste nimekirja ja selgitused, millega tõendatakse, et kavandatav investeering aitab kaasa bioohutusnõuete täitmisele. Selleks, et teha kindlaks, kas investeering aitab kaasa bioohutusnõuete täitmisele edastab PRIA peale taotluste esitamise tähtpäeva Põllumajandus- ja Toiduametile nende taotlejate nimekirja koos toetatavate tegevuste nimekirja ja selgitustega, kes taotlevad toetust bioohutusnõuete täitmiseks.

Eelnõu punktiga 31 täiendatakse määruse § 26 lõikega 1¹. Muudatuse tulemusena võimaldatakse taotlejatel taotluste hindamiseks tegevusvaldkonda vahetada, kui taotleja teeb investeeringu tegevusvaldkonda, kus ta ei ole saanud taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaastal suurimat osa oma müügitulust. Sel juhul saab taotleja valida tegevusvaldkonnaks, milles teda hinnatakse, selle valdkonna, kus määruse § 4 lõikes 1 nimetatud tegevuste abikõlblik maksumus moodustab suurima osakaalu. See tähendab, et esmane määramine tegevusvaldkonda toimub endiselt müügitulu alusel ehk taotleja tegevusvaldkond määratakse selle järgi, kust taotleja on taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaastal saanud suurima osa oma müügitulust. Kui aga taotleja taotleb toetust nende tegevuste elluviimiseks, mis ei ole seotud tema peamise tegevusvaldkonnaga, siis on tal võimalik valida see tegevusvaldkond, kuhu ta kavandab teha suurima osa oma investeeringust. Näiteks, kui loomakasvatuses tegutsev ettevõtja soovib alustada mesindusega ning taotleb toetust mesindusinventari ostmiseks, siis saab taotleja valida tegevusvaldkonnaks „muude põllumajanduslike toodete tootmise, kaasa arvatud mesindus“ ning sel juhul hinnatakse tema taotlust „Muude põllumajandussaaduste tootmise (kaasa arvatud mesindus) tegevusvaldkonna hindamiskriteeriumid“ alusel. Taotleja saab tegevusvaldkonnaks valida üksnes selle tegevusvaldkonna, kuhu ta teeb summeeritult suurima osakaaluga investeeringu. Summeerimisel võetakse arvesse ainult põhitegevuste maksumused (määruse § 4 lõike 1 tähenduses toetatavad tegevused). Kui taotleja soovib vahetada tegevusvaldkonda, siis koostab ta selles tegevusvaldkonnas kavandatava majandustegevuse kohta kava, mis sisaldab järgmist teavet:

- 1) millised eeltingimused on enne taotluse esitamist täidetud uues tegevusvaldkonnas (nt millised sisendid on olemas jms);
- 2) teave valitud tegevusvaldkonna võimalike turustuskanalite kohta (nt võimalike turustuskanalite analüüs, sõlmitud lepingud, potentsiaalsete ostjate kaardistus jms);
- 3) taotleja hinnang valitud tegevusvaldkonnast saadava müügitulu kohta (nt prognoos saadava tulu kohta);
- 4) teave selle kohta, milliseid edasisi tegevusi kavandatakse teha tegevusvaldkonnas, kus taotleja taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaasta müügitulu oli suurim (nt kas eelnevas tegevusvaldkonnas lõpetatakse või jääb see samuti üheks tegevuseks, st milline on ettevõtja perspektiiv/väljavaade tulevikuks).

Kui taotleja teeb investeeringu samasse valdkonda, kust ta on saanud suurima osa oma müügitulust, siis lisapõhjustusi taotlejalt ei küsita.

Meetme 4.1 toetuse taotluste menetlemisel on ilmnenu, et kahes tegevusvaldkonnas tegutseva põllumajandustootja taotlus on eri aastatel vastavalt taotleja müügitulu näitajatele paigutunud

hindamisel näiteks kas tegevusvaldkonda “Piimatoomine“ või “Teravilja, õliseemnete ja valgurikaste taimede kasvatamine“. Eelnimetatu on viinud olukorrani, kus näiteks peamiselt piimatoomisega tegelev põllumajandustootja on paigutunud müügitulu (mis sõltub nii piima kokkuostuhindadest kui ka teravilja maailmaturu hindadest) alusel toetuse taotluste hindamisel teraviljatootmise tegevusvaldkonda. Kuna teraviljatootmise tegevusvaldkonna hindamiskriteeriumid on koostatud teraviljatootjate vajadusi ja eesmärke silmas pidades (näiteks investeeringud kuivatisse), siis selline lähenemine viis ühe tegevusvaldkonna investeeringuteks ettenähtud eelarvevahendid teise tegevusvaldkonna põllumajandustootjale. Muudatuse tulemusena paraneb toetusraha eesmärgipärane kasutamine.

Eelnõu punktiga 32 muudetakse määruse § 26 lõike 3 sõnastust. Muudatus tehakse ühelt poolt seetõttu, et edaspidi saavad toetust taotleda tunnustatud tootjarühm ja tunnustatud tootjaorganisatsioon, ning teisalt seetõttu, et luuakse taotluse hindamiseks tegevusvaldkonna vahetamise võimalus. See tähendab, et tootjarühmal ja tootjaorganisatsioonil määratakse tegevusvaldkond esmalt selle järgi, kuhu kuulub tema määratud toodang, või kui ta toodang kuulub mitmesse valdkonda, siis valdkonnas, kus ta taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaasta müügitulu on suurim. Kui aga investeering tehakse tegevusvaldkonda, mis erineb esmalt määratud tegevusvaldkonnast, siis on taotlejal võimalus see vahetada selle tegevusvaldkonna vastu, kus määruse § 4 lõikes 1 nimetatud tegevuste abikõlblik maksumus moodustab suurima osakaalu. Täpsemalt on selgitatud taotluse hindamiseks tegevusvaldkonna vahetamise võimalust eelnõu punkti 30 selgitava osa juures.

Eelnõu punktiga 33 täiendatakse määruse § 26 lõikega 4¹. Muudatus on seotud eelnõu punktides 30 ja 31 tehtavate muudatustega. Taotlejal võimalus tegevusvaldkonda vahetada ehk avaldada soovi taotluse hindamiseks tegevusvaldkonnas, kuhu investeering on suunatud, kuid ta peab oma tegevuse enne läbi mõtlema ja esitama kavandatava majandustegevuse kohta asjakohase teabe. Taotleja peab välja tooma järgmised andmed:

- 1) teabe, millised eeltingimused on täidetud tegevusvaldkonna vahetamiseks (näiteks millised ettevalmistused või tegevused on enne taotluse esitamist tehtud, et tegevusvaldkonda vahetada);
- 2) teabe valitud tegevusvaldkonna võimalike turustuskanalite kohta (näiteks kes on uues tegevusvaldkonnas potentsiaalsed ostjad, kas on sõlmitud eellepingud uute ostjatega, mis on peamised turustuskanalid uues valdkonnas);
- 3) hinnangu valitud tegevusvaldkonnast saadava müügitulu kohta (näiteks taotleja esitab prognoosi, mis on eeldatav müügitulu uues valdkonnas ja mis hetkel see müügitulu saavutatakse);
- 4) teabe selle kohta, milliseid edasisi tegevusi plaanitakse teha tegevusvaldkonnas, kus taotleja taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaasta müügitulu oli suurim (kas eelnevas tegevusvaldkonnas lõpetatakse või jääb see valdkond kõrvaltegevuseks, milline on ettevõtja perspektiiv/väljavaade tulevikuks).

Täpsemalt on selgitatud tegevusvaldkonna vahetamise võimalust eelnõu punkti 30 selgitava osa juures.

Eelnõu punktis 34 täpsustatakse määruse § 28 lõike 2 punkti 1¹ sõnastust, et oleks üheselt mõistetav, et ehitustegevusega seotud tegevuste (määruse § 4 lõike 1 punktides 1, 3 ja 10 ning lõike 2 punktides 1–3, 6–8 ja 11 nimetatud tegevuste) puhul peab ühe aasta jooksul arvates PRIA poolt taotluse rahuldamise otsuse tegemisest olema tehtud osa, mis moodustab vähemalt 20% tegevuse abikõlblikust maksumusest.

Eelnõu punktis 35 muudetakse määruse § 28 lõike 3 sõnastust, et oleks üheselt mõistetav, et kui taotleja saab hindamiskriteeriumite (määruse lisad 3–6) alusel hindepunkte, siis peab ta tagama, et taotluses kirjeldatud tegevus viiakse ellu hindamiskriteeriumites sätestatud tingimustel, kui ta on saanud konkreetse hindamiskriteeriumi eest hindepunkti. Näiteks kui taotleja saab hindepunkti selle eest, et kavandab investeringu teha saarel, siis see investering tuleb ka teha saarel. Tegemist ei ole millegi uudsega, vaid üldpõhimõttega, mille kohaselt toetust antaksegi just taotluses kirjeldatud viisil tegevuse elluviimiseks – ka hindepunkte on antud taotluses kirjeldatu põhjal.

Eelnõu punktiga 36 täiendatakse määruse § 34 rakendussättega. Paragrahvi § 34 lõikes 23 sätestatakse, et kui FIE tuludeklaratsiooni vormi E andmed ei ole MTAle esitatud ja nimetatud vormi MTAle esitamise tähtaeg ei ole möödunud, loetakse nende puhul alates 2022. aastast taotluse esitamise tähtajal taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaastaks taotluse esitamisele vahetult eelnenud teist majandusaastat ja taotluse esitamisele vahetult eelnenud teiseks majandusaastaks taotluse esitamisele vahetult eelnenud kolmandat majandusaastat.

Muudatus on tehtud seetõttu, et taotlusvooru toimumisel kalendriaasta algul ei ole enamikul FIEdel tuludeklaratsiooni vormi E esitamise tähtaeg MTAle veel saabunud. Seetõttu võib taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaasta kohta andmete kasutamine taotluse koostamisel ja menetlemisel osutada võimatuks. Seega loetakse sellisel juhul nimetatud ettevõtjate puhul taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaastaks tema taotluse esitamisele vahetult eelnenud teine majandusaasta ja taotluse esitamisele vahetult eelnenud teiseks majandusaastaks taotluse esitamisele vahetult eelnenud kolmas majandusaasta, mis võimaldab lähtuda nimetatud majandusaastate aruannetest.

Eelnõu punktiga 37 kehtestatakse määruse lisad 3–6 uues sõnastuses.

Hindamiskriteeriumite kehtestamisel loobutakse edaspidi lähenemisest, et ühegi hindamiskriteeriumi osakaal ei oleks määrav toetuse saamisel. Taotluste hindamisel eelistatakse eelkõige investeringuid, mis panustavad järgmise Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika eesmärkide ning keskkonna- ja kliimapolitiitika eesmärkide saavutamisse (näiteks Euroopa Liidu rohelepe, „Talust taldrikuni“ strateegia, ÜRO kliimalepe, Eesti kliimapolitiitika põhialused 2050). Kuna selle programmiperioodi eelarvevahendite kasutamise tähtpäev läheneb, siis selleks, et tagada toetusraha õigeaegne kasutamine, hinnatakse edaspidi ka taotleja majanduslikku jätkusuutlikkust ning suurema omafinantseeringu olemasolu. Samuti ei arvestata enam taotluste hindamisel üksiku toetatava tegevuse maksumust koguinvesteeringu maksumusest.

Sotsiaalmajanduslikud hindamiskriteeriumid

Sotsiaalmajanduslikud hindamiskriteeriumid on kõigis tegevusvaldkondades samad (v.a nendel toetuse taotlejatel, kes peavad ohustatud tõugu loomi). Sotsiaalmajanduslikes hindamiskriteeriumites eelistatakse noori põllumajandustootjaid, väiksema müügituluga ettevõtjaid ja saarel tehtavaid investeeringud.

Selleks, et suurendada noorte põllumajandustootjate osakaalu teiste põllumajandustootjate hulgas ning soodustada põlvkonnavahetust, eelistatakse noori põllumajandustootjaid. Edaspidi loetakse nooreks põllumajandustootjaks ehk ettevõtjaks taotlejat, kes vastab määruse § 18 lõikes 5 sätestatud määratlusele. Määruse § 18 lõike 5 kohaselt loetakse ettevõtja nooreks ettevõtjaks, kui füüsilisest isikust ettevõtja on taotluse esitamise ajal kuni 40-aastane või ta on

äriühing, kellel ei ole juriidilisest isikust osanikke või aktsionäre ja kelle kõik füüsilisest isikust osanikud või aktsionärid ja juhatuse liikmed on taotluse esitamise ajal kuni 40-aastased.

Nelja põllumajandussektori põhivaldkonna – piimasektor, teraviljasektor, lihasektor ja aiandussektor – ja nendega seotud töötleva tööstuse arengukava aastateks 2020–2030 „Eesti põllumajandus ja toit 2030“ (Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda, 2020)³ (edaspidi *arengukava* „Eesti põllumajandus ja toit 2030“) toob probleemina põllumajanduses esile vananeva töötajaskonna, aeglase põlvkondade vahetumise, süveneva kvalifitseeritud haridusega tööjõu (sh agronoomide) puuduse, seniste juhtide jõudmise pensioniikka ning puuduva järeltuleva põlvkonna, kes sooviks põllumajandusega jätkata. Samuti toob nimetatud arengukava esile raskused põlvkondade vahetusega, mis võib tuua kaasa traditsioonide hääbumise ja teadmiste üleandmise vähenemise. Seetõttu on oluline soodustada ja motiveerida ka meetme 4.1 raames antava toetuse puhul noori põllumajandustootjaid tegema investeeringuid oma põllumajandustootmiste nüüdisajastamiseks.

Keskkonnanäesmärkide täitmisesse panustamise hindamiskriteeriumid

Muudatuse tulemusena eelistatakse taotluste hindamisel keskkonnanäesmärkide täitmisesse panustamise hindamiskriteeriumite alusel eelkõige neid taotlejaid, kelle investeeringud panustavad järgmise Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika keskkonda puudutavate eesmärkide ning keskkonna- ja kliimapolitiitika eesmärkide saavutamisse (näiteks Euroopa Liidu rohelepe, „Talust taldrükuni“ strateegia, ÜRO kliimalepe, Eesti kliimapolitiitika põhialused 2050). Kõigis tegevusvaldkondades eelistatakse taotlejaid, kellel on kohustus keskkonnasõbraliku majandamise toetuse alusel või loomade heaolu toetuse alusel või kes on mahetootjad. Keskkonda puudutavate hindamiskriteeriumite eest on võimalik saada kõige rohkem hindepunkte võrreldes teiste kriteeriumidega.

Muudatuse tulemusena ei eelistata taotluste hindamisel enam investeeringuid, mis on seotud põllumajanduslikku päritolu biomassist bioenergia tootmisega. Kuna bioenergia tootmiseks vajalike hoonete ja rajatiste ehitamine ning nendesse statsionaarsete seadmete ja muu vajaliku sisseseade ostmise ja paigaldamine on lubatud, kui bioenergia tootmise sisendina kasutatakse Euroopa Liidu toimimise lepingu I lisas nimetatud tooteid (s.o põllumajanduslikud tooted, kuhu ei kuulu sõnnik), siis ei ole eriti taotlusi hinnatud hindamiskriteeriumi „Taotleja investeerib bioenergia tootmisse“ alusel, sest toetuste taotlemine määruse § 4 lõike 1 punktides 3 ja 4 nimetatud toetatavate tegevuste elluviimiseks on olnud väga vähene. Seetõttu ei ole nimetatud hindamiskriteeriumi rakendamine enam otstarbekas.

Samuti ei eelistata enam taotluste hindamisel määruse lisade 5 ja 6 kohaselt teravilja, õliseemnete ja valgurikaste taimede kasvatamise ning muude põllumajandussaaduste tootmise tegevusvaldkondades taotleja loomade heaolu nõuete täitmise kohustust loomade heaolu toetuse alusel, kuna nimetatud kohustus ei ole nendesse tegevusvaldkondadesse tehtavate investeeringute tegemise eesmärgi seisukohast asjakohane.

Majanduslikud hindamiskriteeriumid

³ <https://www.agri.ee/sites/default/files/content/arengukavad/arengukava-pollumajandus-toit-2030.pdf>.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1303/2013⁴ artikli 65 lõike 2 kohaselt on kulud Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondidest toetuse saamiseks kõlblikud juhul, kui need on tekkinud toetuse saajal ja need on tasutud hiljemalt 31. detsembril 2025. Kuna eelarvevahendite kasutamise tähtpäev läheneb, siis on kriitilise tähtsusega, et toetusraha oleks nimetatud tähtpäevaks kasutatud. Selleks, et tagada toetusraha õigeaegne kasutamine, eelistatakse taotlejaid, kelle omafinantseeringu osakaal toetatava tegevuse abikõlblike kulude maksumuses on suurem. Kokku on meetme 4.1 puhul toetust määratud selliste investeeringute tegemiseks, mille tegemisega ei ole alustatudki või mille tegemine on jäetud pooleli, summas 16 306 557 eurot, mis moodustab kogu meetme 4.1 puhul määratud toetuste summast (154 112 340 eurot) 11%. Nn investeeringute katkestamine on seotud peamiselt investeeringu rahastamiseks vajaliku omaosaluse puudumise ja selleks laenu saamise keerukusega. Nagu nähtub tabelist 1, siis katkestatakse enamasti suuremahulisemaid investeeringuid (keskmiselt 189 611 eurot).

Tabel 1. Meetme 4.1 I–VI vooru toetuse määramine ja investeeringute katkestamine

Taotlusvoor	Rahuldatud taotluste arv	Katkestatud investeeringute arv	Määratud toetussumma €	Katkestatud investeeringute summa €
I voor	388	34	46 166 088	5 731 585
II voor	33	4	4 187 582	741 044
III voor	203	22	24 465 946	3 615 019
IV voor	205	14	22 716 615	2 462 110
V voor	166	11	22 447 064	3 653 410
VI voor	192	1	22 287 650	103 389
I–VI voor kokku	1187	86	142 270 945	16 306 557

Allikas PRIA

Lisaks kehtestatakse edaspidi hindamiskriteerium „Taotleja võlakordaja on taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaastal alla 0,50“ ja hindamiskriteerium „Taotleja taotluse esitamisele vahetult eelnenud kahe majandusaasta keskmine korrigeeritud ettevõtluse tulem või müügitulu puhasrentaablus“, mille eesmärk on hinnata taotleja jätkusuutlikkust ning eelistada eelkõige neid taotlejaid, kelle puhul on suurem tõenäosus, et kavandatav investeering tehakse tähtajaks ja kavandatud mahus.

Kõigis tegevusvaldkondades läbivalt eelistatakse investeeringuid, mis vähendavad elektrienergiaga varustatuse katkemise riski (hindamiskriteerium „Taotleja teeb investeeringu elektrigeneraatori ostmiseks“). Kui seni pidi elektrigeneraatori ostmise maksumus moodustama taotlusega kavandatava koguinvesteeringu maksumusest üle 5,0%, siis edaspidi investeeringu maksumuse osas piirangut ei seata. Samuti ei kehtestata piiranguid investeeringu maksumuse kohta investeeringule, mis tehakse loomade bioohutusnõuete täitmiseks (määruse lisade 3 ja 4 hindamiskriteerium „Taotleja teeb investeeringu bioohutusnõuete täitmiseks“).

⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1303/2013, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi, Euroopa Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondi ning Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta, nähakse ette üldsätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi ja Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1083/2006 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 320–469).

Lisa 3: tegevusvaldkonna “Piimatootmine“ hindamiskriteeriumid

Lisa 3 täiendatakse hindamiskriteeriumiga “Taotleja teeb investeeringu noorkarjalauda ehitamiseks“. Nimetatud hindamiskriteerium kehtestatakse arengukavas “Eesti põllumajandus ja toit 2030“ tehtud järelduse põhjal, et noorkarjalaudad vajavad uuendamist ja nüüdisajastamist, kuid ettevõtjate finantsolukord ei võimalda teha vajalikke investeeringuid.

Samuti näitavad PRIAst saadud statistilised andmed meetme 4.1 ja “Eesti maaelu arengukava 2007–2013“ meetme 1.4.2 “Investeeringud loomakasvatusehitistesse“ puhul noorkarjalautadele määratud toetuse saamise kohta, et investeeringuid noorkarjale mõeldud loomakohtade ehitamiseks või rekonstrueerimiseks ei ole tehtud piisavalt: toetusi on määratud alla 30 000 noorlooma loomakoha ehitamiseks või rekonstrueerimiseks. Põllumajandusloomade registri andmetel on Eestis 77 286 piimatõugu poegimata veist (andmed seisuga 01.01.2021–31.03.2021). Hindamiskriteeriumi “Taotleja teeb investeeringu noorkarjalauda ehitamiseks“ puhul eelistatakse üksnes neid investeeringuid, mis tehakse lauta, kus peetakse ainult noorkarja kuni tiinuse lõpuni.

Eesmärgiga soodustada keskkonnareostuse vähendamist eelistatakse eelnõu lisades 3 ja 4 sätestatud hindamiskriteeriumites sõnniku- ja silohoidla ehitamist ja sõnnikuhoidla katmist. Enim eelistatakse sõnnikuhoidlaid, mis mahutavad tootmisüksuses peetavate loomade vähemalt 12 kuu sõnniku koguse (eelnõu lisa 3), mida kaetakse ammoniaagiheite vähendamise eesmärgil ja mis asuvad nitraaditundlikul alal.

Aastast 2019 kehtima hakanud veeseaduse muudatused (nõuded sõnnikuhoidla olemasolu kohta alates viiest loomühikust ja vedelsõnniku laotamise perioodi lühendamine sügisel) toovad prognoosi (“Veeseaduse nõuetest tulenevate põllumajandustootjate investeeringuvajaduste analüüsi koostamine“ (Tallinn 2019))⁵ kohaselt ligikaudu 300 suuremale piimalehmakasvatuse ja seakasvatusega tegelevale tootjale kaasa lisainvesteeringute vajaduse seoses sõnnikulaotamise tehnika ostmise või täiendava sõnnikuhoidla ehitamisega 18,7 mln euro ulatuses. Ligi 300 väiketootjat (5–10 loomühikut), peamiselt lihavesi-, lamba- ja piimavesikasvatajat, vajavad täiendavalt 6,4 mln eurot tahesõnnikuhoildlate rajamiseks.

Kuna piimatootmise jätkusuutlikkuse tagamisel on väga oluline osa rohusööda kvaliteedi parendamisel, siis eelistatakse investeeringuid ka silohoildlate ehitamiseks. Arengukavas “Eesti põllumajandus ja toit 2030“ on välja toodud, et kuna Eestis on valdav piimalehmade silopõhine söötmine, siis probleemid silo kvaliteediga tekitavad omakorda probleeme loomade tervise ja piima kvaliteediga.

Eelnõu lisades 3 ja 4 sätestatud hindamiskriteeriumites eelistatakse edaspidi karjatamisega seotud investeeringuid. Kasvuhoonegaaside heite vähendamisele ja muldade orgaanilise süsiniku varude suurenemisele mõjuvad uuringute põhjal mitmed maaharimise ja maakasutuse praktikad. Näiteks võib välja tuua talvise taimkatte, viljavahelduse, rohumaaviljeluse, säästliku karjatamise, täppisväetamise, mineraalväetiste asendamise orgaaniliste väetistega ning optimaalse mullaharimise. **Karjaedade** hulka loetakse ka virtuaalsed karjaaiad. Virtuaalne karjaaed kasutab kaelarihmale paigaldatavaid GPS-seadmeid loomade hoidmiseks teatud maa-

5

http://database.centralbaltic.eu/sites/default/files/Analysis%20of%20investment%20needs%20of%20farmers%20arising%20from%20the%20requirements%20of%20the%20Water%20Act%20EST_1.pdf.

alal ning võimaldab tõhusaid ja dünaamilisi karjatamissüsteeme, ilma et selleks oleks vaja füüsilisi piirdeid, parandades sellega loomade heaolu ja vähendades keskkonnamõjusid. Virtuaalne karjaaed peab olema kantud ELÜPSi § 99 lõike 6 kohaselt põllumajandustoetuste ja põllumassivide registrisse (edaspidi *võrdlushindade hinnakataloog*). **Mobiilne jootur** aitab kaasa loomade karjatamisele, võimaldades loomade jootmist erinevatel karjamaadel ja hoiab ära loomade poolt maapinna tallamist ühes paigas. Mobiilne jootur peab olema samuti kantud võrdlushindade hinnakataloogi.

Loomakasvatushoonete ventilatsioonisüsteemi toimimine vähendab suvise kõrge temperatuuri mõju loomade söömusele, toodangule ja sigimisvõimele. Samuti parandab loomakasvatushoone ventilatsioonisüsteem lauda mikrokliimat ja loomade heaolu. Seetõttu eelistatakse olemasoleva loomakasvatushoone ventilatsioonisüsteemi ehitamist. Loomakasvatushoonete ventilatsioonisüsteem tagab pideva värske õhuvoolu, mis leevendab kuumastressi tagajärgi ning aitab kaasa loomakasvatustoodangu taseme hoidmisele ja suurendamisele. Ventilatsioonisüsteemi alla kuuluvad näiteks ventilaatorid, ventilatsioonikardinad, automaatika ja muud tehnilised lahendused ventilatsioonisüsteemi toimimiseks.

Lisa 4: tegevusvaldkonna “Loomakasvatus (välja arvatud piimatootmine ja mesindus)“ hindamiskriteeriumid

Hindamiskriteeriumi “Taotleja teeb investeeringu lihaveselauda ehitamiseks või varjualuse rajamiseks või ostmiseks“ eesmärk on eelistada investeeringuid, mis parandavad loomade pidamistingimusi. Eestis on viimase 20. aasta jooksul märgavalt suurenenud lihaveiste arv, kuid mitte lihaveselautade arv. PRIA andmete kohaselt on Eestis palju lihaveisekarju, kellel puudub laut (vt tabelid 2 ja 3).

Tabel 2. Nende põllumajandustootjate laudad, kes ei pea lihaveiseid mahepõllumajanduslikult

Loomakasvatushoone olemasolu	Loomakasvatushoonete arv	Lihaveiste arv
Põllumajandustootjad, kellel on loomakasvatushoone	1721	68 552
Põllumajandustootjad, kellel ei ole loomakasvatushoonet	353	11 759
Hoone olemasolu teadmata	15	936

Allikas PRIA

Tabel 3. Nende põllumajandustootjate laudad, kes peavad lihaveiseid mahepõllumajanduslikult

Loomakasvatushoone olemasolu	Loomakasvatushoonete arv	Lihaveiste arv
Põllumajandustootjad, kellel on loomakasvatushoone	595	35 786
Põllumajandustootjad, kellel ei ole loomakasvatushoonet	157	7 103
Hoone olemasolu teadmata	5	387

Lihaveiselauda ehitamisel on tegemist hoonega ehitusseadustiku § 3 lõike 2 tähenduses. Nimetatud lauda ehitamisel tuleb jälgida, et kavandatav loomade arv ei ületaks loomade pidamist reguleerivates õigusaktides (näiteks maaeluministri määrustes “Nõuded veise pidamise ja selleks ettenähtud ruumi või ehitise kohta” ja “Mahepõllumajandusliku tootmise nõuded”) kehtestatud loomakoha pindala minimaalseid piirmääri. Kui varem pidi sügavallapanuga lauda ehitamisel hindamiskriteeriumi „Taotleja teeb investeeingu sõnnikuhoidla ehitamiseks“ eest hindepunktide saamiseks mahutama loomakohtade arvu alusel arvutatud vähemalt kaheksa kuu sõnniku koguse, siis enam sellist nõuet nimetatud hindamiskriteeriumi täitmiseks ei ole. Sügavallapanuga laudaks loetakse laut, kus kasutakse sügavallapanu tehnoloogiat.

Peamine erinevus loomade varjualuste ja lautade vahel seisneb selles, et varjualuste puhul on tegemist rajatisega, mis võib paikneda taotleja erinevatel maaüksustel. Loomade varjualused kaitsevad loomi ilmastikust tulenevate mõjude (näiteks päike, vihm, rahe, tuul) vastu. Varjualuste puhul ei ole vaja ka jälgida veeseaduse §-s 164 sõnniku hoidmiseks kehtestatud nõudeid.

Hindamiskriteeriumi “Taotleja teeb investeeingu heitõhu õhupuhastussüsteemi või sõnniku jääksoojuse tagastamise süsteemi ehitamiseks“ eesmärk on vähendada loomade pidamisest tekkivat õhusaastet ja kasutada ära vedelsõnnikust tekkivat jääksoojust. Vastavalt õhusaasteainete heitkoguste vähendamise riiklikule programmile aastateks 2020–2030 peab Eesti riik tegelema õhusaaste vähendamisega. Õhusaaste vähendamise eesmärkide saavutamiseks ja valdkondlike rahvusvaheliste kohustuste täitmiseks eelistatakse investeeinguid õhusaaste vähendamiseks.

Väljaheidetele (sõnnikule) annavad ebameeldiva lõhna paljud keemilised ühendid: lenduvad rasvhapped, alkoholid (indool, skatool, p-krestool jne), H₂S ja selle derivaadid, ammoniaak ning teised lämmastikühendid (amiinid ja merkaptaanid). Heitõhu puhastussüsteemide puhul rakendatakse nn toruotsa tehnoloogiat, mille puhul juhitakse ventilatsiooni kaudu laudast väljapumbatav õhk läbi spetsiaalsete filtrite, mis vähendavad õhusaastet. Toruotsa tehnoloogiad on kasutatavad ainult kontrollitava õhuvahetusega (sundventilatsiooniga) põhiliselt soojustatud loomakasvatushoonetes.

Heitõhu puhastussüsteemideks võivad olla näiteks vesipüüdur, kuivfilter, märgskraber, happepõhine märgskraber, bioskraber (ehk niisutusega õhubiofilter), kahe- või kolmeetapiline õhupuhastussüsteem, biofilter.

Kaheetapilises süsteemis ühendatakse happeline märgpuhasti (esimene etapp) bioskraberiga (teine etapp). Kolmeetapilises süsteemis ühendatakse tavaliselt vesikraber (esimene etapp) happelise märgpuhastiga (teine etapp), millele järgneb biofilter (kolmas etapp).

Kui investeeing tehakse heitõhu õhupuhastussüsteemi ehitamiseks ja taotleja soovib selle hindamiskriteeriumi eest saada hindepunkte, siis kontrollib PRIA, kas koguheitõhu õhupuhastussüsteemides toimub saasteainete vähenemine. Taotleja esitab PRIALE taotlemisel dokumendid või asjakohased tõendid õhusaaste (NH₃, H₂S jt saasteained) heite tehniliste üksikasjade kohta, millest selgub, kas võrreldes olemasolevate tehniliste lahendustega kavandatava investeeingu tulemusel õhusaaste väheneb.

Sõnniku jääksoojuse tagastamise süsteemi tehtava investeeingu puhul arvatakse selle tegevuse hulka lisaks jääksoojuspumbale ka jahutustorud.

Endiselt eelistatakse investeeringuid valdkonda, mis tehakse pardi, hane, kalkuni, pärilkana, faasani, küüliku või vabapidamisel peetava kana pidamiseks, mille puhul ei ole Eesti isevarustatuse tase täidetud. Isevarustatuse taseme parandamise kriteeriumi eest hindepunktide saamiseks peab taotleja ostma näiteks masinaid või seadmeid, mis on otseselt ette nähtud isevarustatuse taseme parandamiseks. Hindepunkt antakse näiteks juhul, kui investeering on otseselt seotud tootmisega, nagu näiteks lindude pidamiseks vajalike toomishoonete ehitamine, lindude söödahoidlate ehitamine, lindude söötmiseks või lindude pidamiseks vajalike eriotstarbeliste masinate ja seadmete ostmine ja paigaldamine. Isevarustatuse tegevusega seotud investeeringuks loetakse määruse § 4 lõike 1 punktides 1, 2 ja 8 ning lõike 2 punktides 4–11 nimetatud tegevused.

Lisa 5: tegevusvaldkonna “Teravilja, õliseemnete ja valgurikaste taimede kasvatamine” hindamiskriteeriumid

Edaspidi saab hindamiskriteeriumis “Taotleja teeb investeeringu sellise kuivati ostmiseks või ehitamiseks või sellise katla või põleti ostmiseks ja paigaldamiseks, mis kasutab küttena ainult bioloogiliselt taastuvaid või vähem CO₂-heidet tekitavaid energiaallikaid” hindepunkte, kui kuivati kasutab küttena ainult bioloogiliselt taastuvaid või vähem CO₂-heidet tekitavaid energiaallikaid. Vähem CO₂-heidet tekitavateks energiaallikateks loetakse bio- ehk rohegaas (CBM), maagaas (CNG), vedeldatud maagaas (LNG) või vedelgaas (LPG). Vähem CO₂-heidet tekitavaid energiaallikaid kasutava kuivati eelistamine täidab „Eesti riikliku energia- ja kliimakava aastani 2030” eesmärki vähendada CO₂-heidet ja suurendada taastuvenergia kasutuselevõtmist.

Hindamiskriteeriumi „Taotleja teeb investeeringu taimekaitsevahendite triivi ja kasutamiskogust vähendatava seadme ostmiseks“ eesmärk on eelistada investeeringuid seadmetesse, mis võimaldavad keskkonnahoidlikumalt teha taimekaitset ning seeläbi vähendada põhja- ja pinnavette minevate taimekaitsevahendite jääke. Kuna taimekaitsetööl kandub pritsimisvedeliku piisku väljapoole pritsitavat ala ja sihtmärgist mööda, siis on see otsene oht nii inimestele, keskkonnale kui ka toidule. Kui pritsil on õhkkardinaga poom, siis viib suunatud õhuvool taimekaitsevahendi piisad otse taimestikku, vähendades sellega taimekaitsevahendi triivi. Samuti vähendab õhkkardin nii loodusliku kui ka traktori liikumisest tekkiva tuule mõju.

Üksikpihustilülituse puhul lülitatakse vastavalt masina liikumisele sisse ja välja üksikuid pihusteid, mille tõttu suureneb taimedele antava taimekaitsevahendi andmise täpsus. Nii õhkkardinaga taimeprits kui ka üksikpihustilülitusega taimeprits peavad olema kantud võrdlushindade hinnakataloogi. Üksikpihustilülitusega taimepritsid saavad eelistuse ka tegevusvaldkonnas „Muu põllumajandussaaduste tootmine (kaasa arvatud mesindus)“.

Hindamiskriteeriumiga “Taotleja teeb investeeringu väetisekulu vähendamist võimaldava seadme ostmiseks“ eelistatakse täppisväetamise sensorsüsteemi, GPS-seadmetega varustatud roolijuhtimissüsteemi ja ISOBUS-süsteemi ostmist. Põlluspetsiifiline väetamine on täppispõllumajanduse üks peamisi eesmärke.

- Täppisväetamise rakendamine võimaldab vähendada toitainete leostumist ja kasvuhoonegaaside teket. Täppisväetamise sensorsüsteem mõõdab taime lehtedelt tagasipeegelduva valguse omadusi ja teeb kindlaks taimede tegeliku lämmastikuvajaduse ning reguleerib sellele vastavalt ja vahetult töö käigus väetisekõlviku väetusnormi.

- GPS-seadmetega varustatud roolijuhtimissüsteem võimaldab täpsemini järgida traktori suunajooni, vähendades seeläbi külvi kattumist ning vahele jätmist. Suurenenud täpsus vähendab kulusid seemnetele, väetistele ja pestitsiididele.
- ISO-11783 standard “Tractors and machinery for agriculture and forestry – Serial control and communications data Network“ nn ISOBUS-süsteem on universaalne protokoll elektroonilise suhtluse standardiseerimiseks haakeriistade, traktorite ja arvutite vahel. ISOBUS on loodud avatud süsteemile, kus omavahel suhtlevad pardaelektronika ning ühendatud seadme(te) ECU(d). ISOBUS-süsteem võimaldab vähendada kulusid sisenditele, näiteks väetistele, seemnetele ja taimekaitsevahenditele, ning optimeerida aja ja masinate kasutamist.

Lisa 6: tegevusvaldkonna „Muu põllumajandussaaduste tootmine (kaasa arvatud mesindus)“ hindamiskriteeriumid

Hindamiskriteeriumiga „Taotleja teeb investeringu katmikala või aiandus- ja mesindussaaduste hoidla ehitamiseks“ eelistatakse investeringuid, mis tehakse kasvuhoonete ja statsionaarsete kiletunnelite ehitamiseks. „Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030“ toob esile, et katmikala osatähtsus põllumajandustootmises on väga madal. Kuna aiandustootjad on sõltuvad sademetest ja ilmastikutingimusest, siis on tehistingimustes veekasutusest ja kliimast tulenevad riskid põllumajandustootja jaoks paremini maandatavad. Eesti Teadusagentuuri rakenduringute toetusmeetme RITA (valdkondliku teadus- ja arendustegevuse toetamine) ja Euroopa Regionaalarengu Fondist kaasrahastatava projekti “Lisandväärtuse tõstmine ja toorme tõhusam kasutamine biomajanduses ja selle sektorites“ raport “Lisandväärtuse tõstmine ja toorme tõhusam kasutamine biomajanduses ja selle sektorites“ (Tallinn, Tartu 2020)⁶ toob katmikköögiviljanduse arendamisel esile, et tehistingimustes tootmisel on veekasutusest ja kliima mõjutustest tulenev risk madal. Aiandussaaduste tehistingimustes kasvatamine mõjutab tootmistsükli pikkust ja võimaldab saada mitu saaki aastas.

Hindamiskriteeriumite “Taotleja teeb investeringu aiandus- ja mesindussaaduste hoidla jahutussüsteemi ehitamiseks“ ja “Taotleja teeb investeringu aiandussaaduste kuivati või aiandussaaduste kuivatamist võimaldava seadme ostmiseks“ eesmärk on aiandus- ja mesindussaaduste hoidmistingimuste parandamine ning nende säilivusaja pikendamine. “Teatavate õhusaasteainete heitkoguste vähendamise riiklik programm aastateks 2020–2030“ seab eesmärgiks Eesti paiksetest ja liikuvatest heiteallikatest välisõhku eralduvate õhusaasteainete heitkoguste vähendamise. Eesti Maaülikooli poolt teostatud projekti “Toidujäätmete ja toidukadude teke Eesti põllumajanduses ja kalanduses“ (Tartu 2021)⁷ lõpparuandes on välja toodud, et toidukaod on seotud esmatoodete ebapiisavate säilitustingimustega.

Vanemate freoonil töötavate külmetusseadmete asendamine glükoosil töötavate seadmete vastu vähendab energiakulu, ei toimu keskkonda kahjustava freooni emiteerimist ning paranevad põllumajandustoodete säilitustingimused. Olemasolevate jahutusseadmete väljavahetamisel keskkonnasäästlikumate vastu peab ehitise põhiprojekti seletuskiri või taotleja esitatud põhimõtteline lahendus (kui ehitustegevus ei nõua ehitusloa olemasolu) sisaldama teavet uute jahutusseadmete keskkonnahoidlikkuse kohta: näiteks asendatakse olemasolevad freoonil

⁶ https://haldus.taltech.ee/sites/default/files/2020-11/Biomajandus_1.3%20Eesti%20biomajanduse%20innovatsioonis%20C3%BCsteemi%20anal%20C3%BC%20Cs.pdf.

⁷ https://www.pikk.ee/wp-content/uploads/2021/02/Toidukadu_1%20C3%B5pparuane_2021_210218_Rando.pdf.

töötavad külmetusseadmed glükoosil töötavate seadmete vastu või väheneb hoidla energiatarve (kwh/m² aastas).

Investeeringud hoidlate ehitamiseks, hoidla jahutusseadmete ostmiseks, aiandussaaduste kuivatite ehitamiseks või kuivatamist võimaldavate seadmete ostmiseks aitavad põllumajandustoodete säilivuse parandamise kaudu suurendada esmatootjate konkurentsivõimet.

Hindamiskriteeriumi "Taotleja teeb investeeringu katmikala vee kokkuhoidu või energiasäästu parendamiseks" eesmärk on vähendada põllumajandustootja kulutusi katmikala kütmiseks ja seeläbi vähendada oma toodete omahinda ning tõhustada veeressursi kasutamist.

„Eesti riikliku energia- ja kliimakava aastani 2030“ seatud energiaeesmärkide saavutamiseks ning põllumajandussektori konkurentsivõime hoidmiseks eelistatakse keskkonna- ja energiasäästlikku tootmist. Energiasäästule suunatud investeeringuteks katmikalal võivad olla soojapidavamad väliskonstruktsioonid, energiakardinad, LED-valgustid, varjutus jms. Energiasäästule suunatud investeering on ehitamine ehitusseadustiku § 4 lõike 3 punkti 3 või 4 tähenduses ning peab tooma kaasa energiatarbe vähenemise. Ehitise põhiprojekti seletuskiri või taotleja koostatud põhimõtteline lahendus (kui ehitustegevus ei nõua ehitusloa olemasolu) peavad näitama energiatõhususe kasvu (kwh/m² aastas).

Samuti aitab avamaa ja katmikala niisutussüsteemi ehitamine vähendada põllumajandusest põhja- ja pinnavette minevat toitainete koormust ning seeläbi parandada põhja- ja pinnavee seisundit. Niisutuseks tehtavad investeeringud (määruse § 4 lõike 1 punktides 10 ja 11 nimetatud tegevused) peavad vastama Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013⁸ artiklis 46 sätestatud tingimustele vastavaid investeeringuid niisutusse. Niisutuseks tehtav investeering on abikõlblik, kui see ei halvenda veekogumi või seda ümbritseva keskkonna seisundit. Samuti ei või niisutustegevusega kaasneda muud olulist negatiivset mõju keskkonnale. Kui niisutamiseks kavandatakse kasutada vaid sademevett ning põhjaveekogumist või pinnaveekogumist vett juurde ei võeta, siis on tegemist määruse § 4 lõike 1 punktis 2 nimetatud tegevusega ning see tegevus ei pea vastama Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artiklis 46 kehtestatud tingimustele.

Vee suletud tsirkulatsiooni süsteem ja kastmisvee taaskasutus võimaldavad vee- ja energiakokkuhoidu, kontrollitud väetise kasutuse ning parema kastmisvee happesuse kontrollituse. Vee suletud tsirkulatsiooni süsteemi investeeringuteks võivad olla näiteks biofiltrid, torustik, pumbad, mahutid, UV (ultraviolet) desinfitseerijad, vee happesuse regulaatorid, kastmisvee kogumisrennid jms.

Katmikala niisutussüsteemi suunatud investeering on ehitamine ehitusseadustiku § 4 tähenduses. Juhul, kui niisutussüsteemi investeering ei nõua ehitusprojekti, siis esitatakse veekasutuse vähenemise (veekasutuse vähenemine m³ aastas) kohta selgitused.

Hindamiskriteeriumi "Taotleja teeb investeeringu taimekaitsevahendi kasutamise kogust reguleeriva seadme või taimekahjustajate monitooringu- ja hoiatussüsteemi ostmiseks" eesmärk on taimekahjustajate monitooringu- ja hoiatussüsteemi abil taimekahjustajate võimaliku leviku kindlakstegemine ja saadud teabe tulemusena kiire tõrje alustamine.

⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1305/2013 Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1698/2005 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 487–548).

Taimehaiguste monitooring (näiteks sibula ebajahukaste ja kartuli lehemädaniku tuvastamiseks) annab põllumajandustootjale teavet taimekahjustaja võimaliku leviku kohta. Taimekahjustajate monitooringusüsteem koosneb ilmajaamast koos monitooringusüsteemiga, mis mõõdab temperatuuri ja niiskust ning selle põhjal prognoosib taimekahjustaja ohu suurust.

Hindamiskriteeriumis “Taotleja teeb investeeringu valdkonda, kus Eesti isevarustatuse tase ei ole täidetud“ eelistatakse edaspidi ka investeeringut, mis tehakse lillekasvatusele. Eesti Statistikaameti 2020. aasta väliskaubandusstatistikale tuginedes ületas Eestis lillekasvatussaaduste import ekspordi ülekaalukalt. Meetme 4.1 seitsmes taotlusvoorus on esitatud kokku kaheksa taotlust, milles kavandatakse teha investeering lillekasvatusele, ning nendest esitatud taotlustest on rahuldatud vaid kolm taotlust.

Marjade, puu- ja köögivilja, metsataimede või lillede kasvatamise ning mesinduse arendamise isevarustatuse taseme parandamise eelistamiseks peab taotleja tegevusest selguma, et selle eesmärk on otseselt seotud eespool nimetatud valdkondade arendamisega: näiteks kavandatakse osta masinaid või seadmeid või tehakse istandus, mis on otseselt ette nähtud nimetatud tegevusaladel tegutsemiseks. Kui investeering tehakse marjade, puu- ja köögivilja, metsataimede- ja lillede kasvatamiseks ning mesinduse arendamiseks, siis isevarustatuse taseme parandamisega seotud tegevusteks on määruse § 4 lõike 1 punktides 1 ja 2, 5–8, 10 ja 11 ning lõike 2 punktides 4–11 nimetatud tegevused.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu väljatöötamisel võeti aluseks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2020/2220, millega kehtestatakse teatavad üleminekusätted Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi (EAFRD) ja Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondi (EAGF) toetuse kohta 2021. ja 2022. aastal ning muudetakse määrusi (EL) nr 1305/2013, (EL) nr 1306/2013 ning (EL) nr 1307/2013 seoses 2021. ja 2022. aastal eraldatavate vahendite ja nende määruste kohaldamisega ning määrust (EL) nr 1308/2013 seoses 2021. ja 2022. aastal eraldatavate vahendite ja sellise toetuse jaotamisega (ELT L 437, 28.12.2020, lk 1–29), Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1303/2013, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi, Euroopa Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondi ning Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta, nähakse ette üldsätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi ja Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1083/2006 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 320–469), Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1308/2013, millega kehtestatakse põllumajandustoodete ühine turukorraldus ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 922/72, (EMÜ) nr 234/79, (EÜ) nr 1037/2001 ja (EÜ) nr 1234/2007 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 671–854), ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1305/2013 Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1698/2005 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 487–548).

Eelnõus nimetatud Euroopa Liidu õigusaktid on kättesaadavad Euroopa Liidu Teataja veebilehel <http://eur-lex.europa.eu>.

4. Määruse mõjud

Muudatused tagavad määruse rakendamisel parema õigusselguse ning loovad ettevõtjatele paremad ja selgemad tingimused toetuse taotlemiseks. Kõige olulisem muudatus on taotleja tegevusvaldkonna vahetamise võimaldamine, kui taotleja teeb investeeringu tegevusvaldkonda, milles ta ei saanud taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaastal suurima osa oma müügitulust. Muudatus aitab kaasa konkreetsete tegevusvaldkondade eesmärkide saavutamisele, sest taotlusi hinnatakse edaspidi selles valdkonnas, kuhu kavandatakse teha investeering, mitte selle tegevusvaldkonna järgi, kus taotleja sai suurima osa oma müügitulust. Samuti on sellel muudatusel positiivne mõju toetusrahade sihipärasele kasutamisele.

Hindamiskriteeriumites tehtavad muudatused aitavad kaasa järgmise Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika eesmärkide ning keskkonna- ja kliimapolitiitika eesmärkide saavutamisele.

Muudatus, millega täpsustatakse toetuse sihtgruppi, aitab kaasa ühistegevuse soodustamisele, sest edaspidi saavad toetust taotleda vaid tunnustatud tootjarühmad ja tunnustatud tootjaorganisatsioonid.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamisega ei kaasne lisakulu ega -tulu.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemi EIS kaudu kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile ning Keskkonnaministeeriumile.

Eelnõu esitatakse arvamuse andmiseks PRIAle.